

Educația e cea mai bună asigurare pentru bătrânețe (Aristotel)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL II, NR.7

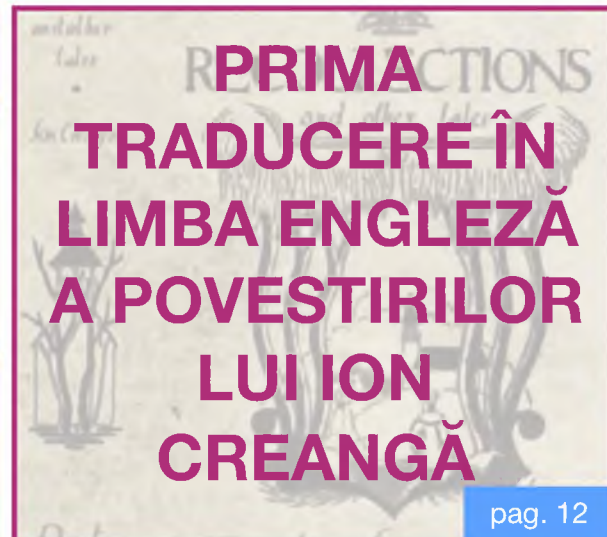
IULIE 2021

APARE LUNAR

MIRCIA DUMITRESCU EXPOZIȚIA ANIVERSARĂ „CĂLĂTORIA”

pag. 2

pag. 12

PREOTUL VASILE RADU - PRIMUL TRADUCĂTOR AL JURNALULUI DE CĂLĂTORIE AL LUI PAUL DE ALEP

pag. 8-9

VIZIONARUL JULES VERNE ȘI EDITIILE HETZEL

pag. 6-7

UNIVERSUL EXILULUI ROMÂNESC Ștefan Baciu

pag. 4-5

Simțul de ceremonie este un atribut al popoarelor civilizate

pag. 3

NUMELE, ARMELE ȘI BLAZOANELE

CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

pag. 10-11

Un omagiu adus regelui Carol I al României de meșterii vitraliilor castelului Peleş

Castelul Peleş din Sinaia, reședința de vară a regilor României, a fost construit la dorința regelui Carol I al României (1866 - 1914), după planurile arhitecților Johannes Schultz, Carol Benesch și Karel Liman, și a fost decorat de celebrii artiști J. D. Heymann din Hamburg, August Bembé din Mainz și Bernhard Ludwig din Viena. Vitraliile au fost lucrate de patruzeci de sticlari și tehnicieni timp de trei ani după schițele color executate de profesorii E. Widmann, Julius Juers și F. X. Barth. Celălalt autor al vitraliilor din castelul Peleş a fost A. Zwölfer, titularul unui celebru atelier vienez, cu filială la București. Decorate cu motive florale și geometrice stilizate, vitraliile Zwölfer se remarcă prin eleganța decorului și prin măiestria execuției. În fondul de documente istorice al Bibliotecii Academiei se păstrează un frumos document pe pergament (580 x 360 mm), semnat de patru artiști germani din München care au lucrat vitraliile pentru Castelul Peleş. Acest document a fost înmănat Regelui Carol I al României drept omagiu cu ocazia împlinirii a 25 de ani de domnie. Documentul este datat: 1891 mai 25, München și este bogat împodobit, cu ornamente vegetale colorate și soluție de aur și cu însemnele heraldice ale României - peste cele patru cartiere este suprapus un ecuson cu însemnele familiei Hohenzollern. În partea de jos este reprezentat orașul München, pe malul râului Isar. Documentul este semnat de meșterii: Anton Possenbacher, Josef Wagner, Eduard Wollenweber, I. X. Zettleitz.

Dr Oana Mădălina Popescu

MIRCIA DUMITRESCU - EXPOZIȚIA ANIVERSARĂ „CĂLĂTORIA”

În Sala „Theodor Pallady” a Bibliotecii Academiei Române din București (Calea Victoriei nr. 125), a avut loc marți, 29 iunie 2021, ora 12.00, vernisajul expoziției „Călătoria” – gravură, desen, sculptură, tapiserie, a artistului Mircea Dumitrescu, membru corespondent al Academiei Române. Moderatorul evenimentului a fost acad. Răzvan Theodorescu, vicepreședintele Academiei Române, iar interlocutori, acad. Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, acad. Nicolae Breban, scriitor, și acad. Nicolae Noica, directorul general al Bibliotecii Academiei Române. În cadrul evenimentului a fost prezentat un microrecital de flaut susținut de remarcabilul artist și profesor Ion Bogdan Ștefănescu și studenții Salomeea Lois-Bodea, Carina Geanina Boanță și Mihai Vaida. Cu acest prilej s-a lansat și albumul Mircea Dumitrescu, volumul III, publicat de Fundația Națională pentru Știință și Artă. „Călătoria” face parte din ciclul de expoziții care marchează opt decenii de la nașterea artistului Mircea Dumitrescu – titlu preluat de la poemul lui Nichita Stănescu „La călătoriile lui Mirciia”. Expoziția este dedicată părinților, Bălașa și Atanase Dumitrescu. Majoritatea lucrărilor expuse sunt realizate în ultimii cinci ani și sunt create în cicluri compoziționale bine definite, executate în diferite tehnici: gravură, desen, sculptură, tapiserie realizată de soția artistului. Sculpturile în lemn ale artistului fac parte din expoziția de bază a MNLR din Strada Nicolae Crețulescu 8. Mircea Dumitrescu invită publicul la o experiență vizuală inedită, spectaculoasă, monumentală prin viziune și construcție, cu o expresivitate artistică impresionantă. Expoziția este deschisă publicului până duminică, 1 august 2021 și se poate vizita conform programului de funcționare a Bibliotecii.

SIMȚUL DE CEREMONIE ESTE UN ATRIBUT AL POPOARELOR CIVILIZATE

Suntem astăzi privilegiați, fiindcă vedem aieva o expoziție cu lucrările lui Mircea Dumitrescu, la aniversarea sa. Spun mereu că simțul de ceremonie este un atribut al popoarelor civilizate. Este o onoare pentru Academia Română, care găzduiește evenimentul și al cărei membru maestrul Mircea Dumitrescu este. Nu vorbim aici despre un artist oarecare, ci despre unul căruia i-a adresat scrisori și i-a scris versuri Nichita Stănescu, poetul atins cu o aripă de înger, poetul dăruit cu însușirea de a sesiza talentul, valoarea, creația autentică. De decenii bune, artistul refuză să facă expoziții, dar lucrează asiduă pentru artă, și nu doar grafică, ci artă plastică în ansamblu, inclusiv sculptură; este, din acest punct de vedere, un artist complex, care ilustrează nu numai artele frumoase, ci și cultura generală în întregul ei. Nu vă voi putea vorbi despre arta sărbătoritului, fiindcă nu sunt critic de artă, dar voi putea vorbi despre una din cărțile sale de ... istorie. Am rămas plăcut surprins de aplecarea lui Mircea Dumitrescu de acum câțiva ani spre Marele Război, spre mormintele prizonierilor români din Alsacia, Lorena și nordul Franței, morminte aproape uitate și readuse în atenție

de el. De la sărbătoritul nostru de acum am aflat că, din ianuarie 1917 până în decembrie 1918, în Alsacia și Lorena au murit 2 344 de prizonieri români, căzuți în mâinile autorităților germane. Propoziția de mai sus poate să le pară unora o simplă constatare, dar ea revelează o tragedie umană aproape uitată astăzi. Morții noștri zac în pământurile mai tuturor țărilor Europei, fără ca poporul român să fi fost întrebat dacă era gata să se ducă la moarte. Unii „analști” grăbiți condamnă națiunile și naționalismul pentru declanșarea războaielor, uitând că nu națiunile decid să declare și să declanșeze conflictele armate, ci conducătorii, aceia care ulterior nici nu se expun pe câmpurile de luptă. Este evident că națiunile își iubeau patriile și că majoritatea membrilor națiunilor erau gata să și moară pentru țară, dar nu în condiții inumane, prin înfometare, frig, boli, maltratări și prin lipsire de rânduiala pregătirii pentru moarte și a derulării înmormântării creștinești, făcute după datină și cuviință. Și, totuși, românii aceia stinși pentru Țară în Războiul cel Mare pentru *Dezrobirea Neamului*, au nume (au avut câte un nume), cunoscute sau rămase doar în memoria Domnului, nume pe care le scoate la lumină volumul amintit, ieșit de sub

teascuri prin strădania academicianului Mircea Dumitrescu, al cărui bunic s-a confundat de-atunci cu țărâna acelor întinderi controversate de la frontiera franco-germană. Mircea Dumitrescu și-a căutat bunicul, i-a descoperit urma și s-a cutremurat. De aceea, a adus un elogiul tuturor acelor eroi. Ei s-au stins umiliți, înfomețați, înfrigurați, bătuți, neîmpărtașiți, dar și-au cucerit dreptul de a intra în istorie, adică în neuitare. Prin jertfa lor, România a ajuns întregită și s-a putut așeza la masa națiunilor Europei cu demnitate. Astfel, ei se plasează între constructorii edificiului național, care ne adăpostește, ne nutrește, ne organizează, ne dă – în ultimă instanță – sensul de a fi români. Mircea Dumitrescu ne spune că ei zac acum departe, dar că au clădit o Țară la Dunăre, la Carpați, la Nistru și la Tisa, cum prevedea Eminescu în secolul al XIX-lea. Toți românii, oriunde s-ar afla ei pe meridianele planetei, sunt români datorită acestei Patrii de la întâlnirea Occidentului cu Orientul, unde apa Ozanei este „limpede ca cristalul”, unde glăsuiesc „pădurile de argint”, unde „jale duce Mureșul și duc tustrele Crișuri”, unde doina unduiește dorul, iar horele se învârtesc în ritm nebunesc de Ciuleandă. România ar fi dat

aproape 700 000 de morți în Primul Război Mondial, dar aici trebuie adăugați și românii din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, care au participat la război între 1914 și 1918, care au murit formal în numele altor țări, dar care, în sufletul lor, s-au sacrificat tot pentru România. Între acești sacrificați se află și prizonierii de război, iar între aceștia din urmă sunt și cei pomeniți în această carte și înghițiți de pământul Alsaciei și Lorenei. Să ne amintim de ei, de idealul lor numit România și să urmăm îndemnul cântecului: „Presărați pe-a lor morminte ale laurilor foi...”! Mircea Dumitrescu face prin opera lui un elogiul al vieții de oriunde și de oricând și trece peste orice limitări și peste orice discriminări. Mă bucur că Muzeul Național al Literaturii Române, prin admirabilul lui director, profesorul Ioan Cristescu, i-a deschis un loc de găzduire lui Mircea Dumitrescu, un loc de creație și de expunere a operelor sale. Mă bucur să fiu din când în când un arbitru în disputele amicale pe care artistul plastic și literatul le au, întru gloria creației, întru biruința spiritului. Îi doresc, la ceas de sărbătoare, lui Mircea Dumitrescu, după datină și cuviință, *La mulți ani!*

Acad. Ioan-Aurel Pop

UNIVERSUL EXILULUI ROMÂNESC

În perioada de dinainte de instituționalizarea comunismului în România a existat un număr important de diplomați și oameni de cultură care au refuzat să se întoarcă în România. Un astfel de parcurs a urmat și poetul Ștefan Baciu. Numit atașat de presă al Legației României de la Berna, în 1946, va renunța la această demnitate doi ani mai târziu. Arhiva scriitorului și diplomatului Ștefan Baciu, născut la Brașov în 1918, care i-a avut ca profesori la liceul „Andrei Șaguna” pe Emil Cioran și Octav Șuluțiu, a fost constituită în cadrul Bibliotecii Academiei din materialele trimise de el pe parcursul mai multor ani din Honolulu, în dorința ca la Biblioteca Academiei să se păstreze atât cât se poate din activitatea sa de eseist, memorialist, ziarist, critic de artă, traducător și profesor. Plecat din țară în 1946 ca atașat de presă al Legației României de la Berna, pentru început va colabora la diferite reviste literare. După ce ministrul plenipotențiar al Legației Române din Elveția - Șerban Voinea - demisionează și se decide să rămână în Elveția, Ștefan Baciu hotărăște să nu se mai întoarcă în țară. După demisia sa, până spre sfârșitul anului 1948, a locuit la Berna și „cu ajutorul Organizației Internaționale a Refugiaților (I.O.R.) de la Geneva, care îi recunoaște statutul de refugiat politic, pleacă în Brazilia, prima țară latino-americană care îi acordă viza de intrare (solicitată concomitent în Peru, Venezuela și Mexic). În 1949, pleacă la Rio de Janeiro, unde devine redactor la ziarul „Tribuna da Imprensa”. Despre această perioadă Ștefan Baciu a scris o carte intitulată *Lavradio 98*, apărută în 1982, care a constituit un adevărat best-seller. După ce timp de doi ani (1962- 1964) va fi invitat ca profesor de literatură americană la Universitatea din Seattle, se stabilește la Honolulu- Hawaii, ca profesor de literatură hispano-americană la Universitate. În Brazilia, va traduce, pentru început, unele nuvele sud-americane în limba germană, în timp ce, din punct de vedere literar, rămâne un continuator al mișcării suprarealiste pe tărâmurile sud-americane. Între 1953-1962 va fi redactor de politică internațională la gazeta „Tribuna da Imprensa”, despre al cărei director Carlos Lacerda, Ștefan Baciu afirma că a fost *cel mai mare gazetar al secolului XX din Brazilia*. A mai colaborat la „Maquis” și la „Revista da Semana” fiind în același timp și unul din fondatorii revistei „Cuadernos Brasileiros”. În ianuarie 1959, după fuga lui Batista și victoria lui Fidel Castro, a fost primul ziarist din Brazilia invitat oficial să viziteze Cuba, pentru a asista la procesele politice ale noului regim. Va declina invitația, însă în aprilie 1959 realizează la Havana un interviu cu Fidel Castro, intitulat, conform declarației acestuia „Dacă comuniștii scot mâna, le-o retez!”. Ștefan Baciu a scris enorm, publicând volume de

poezie, memorialistică, eseistică, traduceri și aproape cinci mii de articole și studii. În America de Sud, Ștefan Baciu, împreună cu I. G. Dimitriu și Faust Brădescu, a întemeiat Cercul Cultural „Andrei Mureșianu” și a editat prima revistă literară românească, „Înșir-te mărgărite” (Primul număr a apărut, în condiții modeste, în ian./martie 1951). Începând cu anul 1965 va edita revista „Mele – Caiete Internaționale de Poezie”, având un tiraj de 200-300 exemplare, în care va promova lirica românească. De pildă numărul din august 1981 îi este dedicat lui Mihail Arșavir. În permanentă corespondență cu scriitorii români cărora le solicita colaborarea la revistă, Ștefan Baciu îi scria spre exemplu lui George Ciorănescu în 1977: „[...] Preocupat de divulgarea literaturii, și mai cu seamă a poeziei române în exil, am hotărât să public o colecție de albume de poezie, în care poetul și artistul plastic să poată colabora deopotrivă. Primul album urmează să fie *Îngerul malagambist din Insula Oahu*, de semnatarul prezentei scrisori. După cum arată titlul, este vorba de o evocare lirică a vieții bucureștene din deceniul '40, transpusă într-un peisaj tropical. Poemele sunt ilustrate cu douăsprezece desene inedite de Gion, cunoscutul pictor și caricaturist bucureștean, care este și autorul unei excepționale coperte în culori. O scrisoare-prefață de Gaby Michăilescu, scriitorul și gazetarul cunoscut ca autor al memoriilor lui Iancu Brezianu [...]”. Ștefan Baciu a întreținut o vastă corespondență cu Haig Acterian, Arșavir Acterian, Barbu Brezianu, Nicolae Carandino (cu acesta din urmă, un raport al Securității aprecia că Ștefan Baciu a corespondat cel mai mult), Daniela Crăsnaru, Corneliu Coposu (soția acestuia fusese colegă de facultate cu Mira Baciu), Ion Focșeneanu (fost coleg la liceul „Andrei Șaguna”), Octavian Ghibu, Constantin Noica, Andrei Pintilie (cercetător la Institutul de Istoria Artelor), Ion D. Sârbu, Nicolae Steinhart, Radu Tudoran, Vlaicu Bârna, Dan Culcer. Unele scrisori trimise de Ștefan Baciu prietenilor săi au fost interceptate și se regăsesc în dosarele de urmărire informativă ale acestora. În 1962 a fost invitat de Universitatea Seattle din Washington pentru a preda cursuri de literatură braziliană. În 1964 Universitatea din Honolulu îl va invita ca profesor de literatură și civilizație hispano-americană și de literatură braziliană, rămânând în acest post până la sfârșitul vieții, deși cu oarecare dezamăgiri – resimțea absența publicului. Va publica de-a lungul timpului antologii esențiale de poezie: *Antologia de la poesia Latinoamericana 1950-1970*, Tomo I. State University of New York Press, Albany, N.Y., 1974, 577 pagini, *Antologia de la poesia Latinoamericana 1950-1970*, Tomo II State University of New York

Press, Albany, N.Y., 1974, 581-1244 pagini, *Antologia de la poesia surrealista Latinoamericana*, Joaquin Mortiz, México, 1974, (ediția a 2-a în 1979), 246 pagini – cărți care nu s-au retipărit niciodată, întrucât, după cum afirma poetul într-un interviu cu Marta Petreu din 1992, „avea poziția politică pe care a avut-o toată viața, adică un adept al socialismului democratic care era

combătut de oameni ca Fidel Castro, Gabriel Garcia Márquez, Pablo Neruda, care au avut mare influență și mare putere la toate editurile din America Latină. Am fost, chiar dacă pare paradoxal, marginal și, totuși, am publicat o serie de cărți printr-un miracol al vieții pe care nu mi-l pot explica decât prin faptul că, așa cum spunea Correra Andrade, ei te

ȘTEFAN BACIU

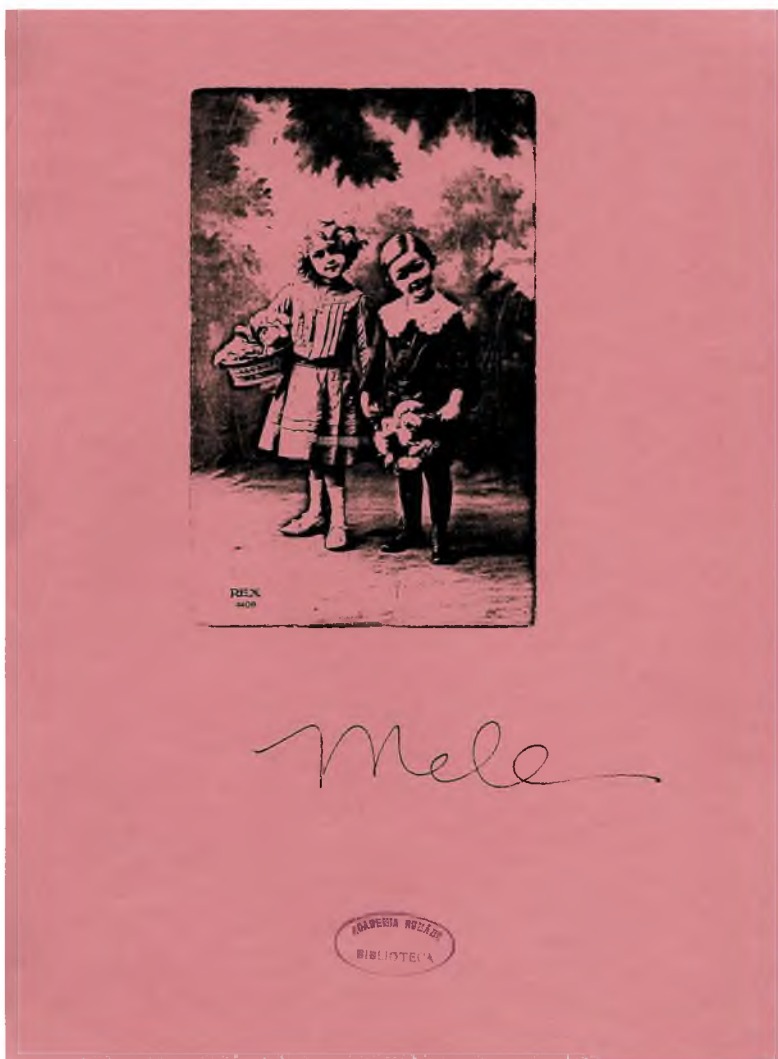
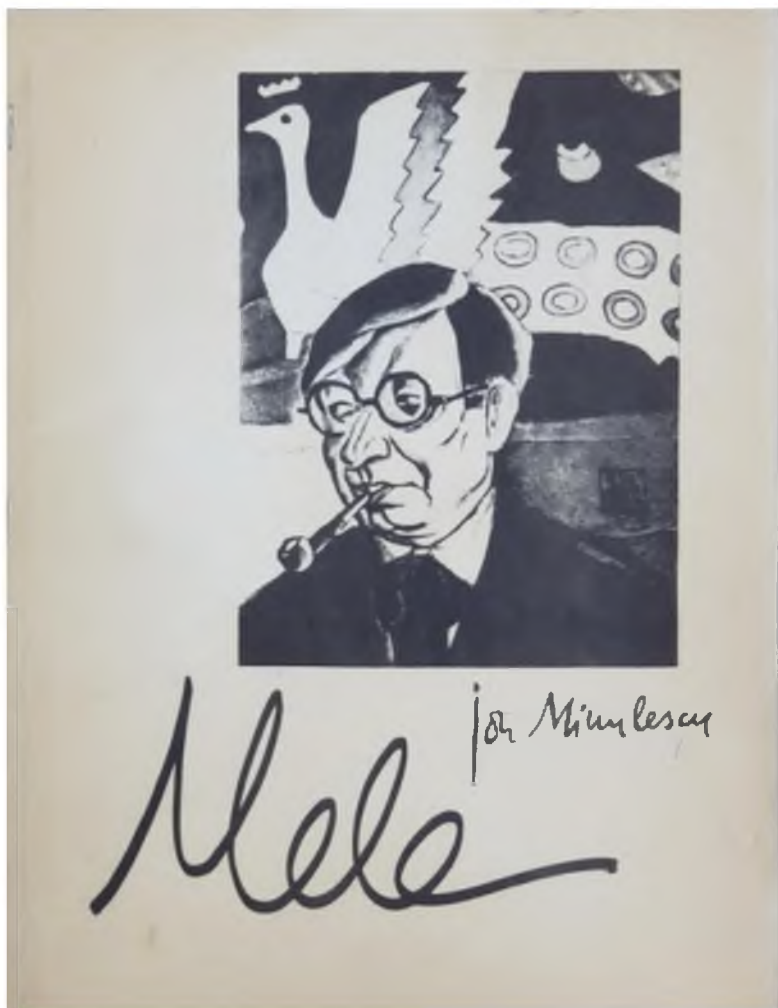
publică pentru că nu știu cine ești într-adevăr”.

Față de traduceri din lirica sud-americană publicate în România, Ștefan Baciu a avut o poziție critică, care se regăsește în volumul *Brazilia Masacrata*, publicat la Honolulu în 1970. Într-o notă a Inspectoratului Județean Cluj din 20 ianuarie 1977 se consemna cu îngrijorare faptul că „în ultima perioadă de timp pe adresa editurii Dacia din Cluj Napoca și a unor persoane din cadrul editurii, au sosit mai multe exemplare din lucrarea *Brazilia Masacrata* a poetului brazilian de origine română Ștefan Baciu. În primele rânduri ale lucrării, autorul aduce aspre critici la adresa unor scriitori români ca: Mihai Beniuc, Ion Frunzetti, Nina Cassian, Maria Banuș și Francisc Păcurariu, care au tradus în limba română unele poezii din literatura Americii Latine cuprinse în *Antologia poeziei latino-americane* și în lucrarea *Introducere în literatura Americii Latine*,

afirmând că nivelul la care acestea sunt prezentate este sub orice critică, din cauză că traducătorii au făcut multe greșeli, folosind nume greșite de autori, au tradus fals unele titluri, au dat informații false, autorul conchizând că așa ceva este un adevărat record al superficialității” (Raluca Nicoleta Spiridon, Mihaela Toader, Ștefan Baciu, *Un destin al exilului românesc 1918-1993; Caiete CNSAS, nr. 6, 2010, p. 166 - 167*).

În 1972, Ștefan Baciu este numit consul onorific al Boliviei la Honolulu, ca recunoaștere pentru ajutorul acordat bolivienilor fugiți și stabiliți în Brazilia anilor '50. Din 1991 devine membru de onoare al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe. A scris în limba română, portugheză și spaniolă aproape 100 de cărți, printre care numeroase volume de poezii și proză memorialistică. În poezia lui Ștefan Baciu putem distinge trei vârste lirice. Prima, cuprinsă în cărțile apărute în țară între 1935-1945, îl situează în descendența tradiționalismului interbelic al lui I. Pillat, A. Maniu, B. Fundoianu. Îi unește atmosfera de bucolică autohtonă, Ștefan Baciu simțindu-se „frate cu calul și cu vioara din dulapul de brad”. Între notele definitorii ale acestei etape, N. Manolescu distinge o „combinație de Minulescu și Voronca”, adică ecouri amestecate din poezia simbolistă și din avangardiști, precum și o imaginație aproape ludică, pusă pe improvizații și neocolind notația directă de jurnal, ca la Ion Vinea.

Poemele poetului tânăr, volumul de debut, ca și culegerile care urmează

(*Poeme de dragoste*, 1936; *Micul dor*, 1937; *Căutătorul de comori*, 1939; *Cetatea lui Bucur*, 1940; *Muzica sferelor*, 1943; *Caiet de vacanță*, 1945; *Poemele poetului pribeag*, 1963; *Ukulele*, 1967; *Poemele poetului singur*, 1980), gravitează în jurul intimismului, al sentimentalismului și nostalgiei caracteristice poeziei din secolul XIX. Cea de a doua vârstă poetică (1950-1970) poate fi considerată una de tranziție. Evocând liric orașele adolescenței (Brașovul, Sibiu, Râmnicul Vâlcea, București), Șt. Baciu realizează o arhivă sentimentală și încearcă să aprofundeze semnificația *dorului*.

Din America privește „prin ochianul întors al inimii” către țară. Apar locurile exilului, fiind vizibilă înclinația spre expresia muzicală (*Ukulele*, 1967). După 1970, perioadă care reprezintă ultima vârstă lirică a lui Șt. Baciu, poetul este „naiv, ludic, absurd, urmuzian, dadaist, umanist, ingenios, brașovean”. După ce a plecat în exil, critica literară nu l-a uitat definitiv - N. Manolescu a reușit să-l introducă cu opt poeme în antologia *Poezia română modernă de la G. Bacovia la Emil Botta*, publicată în 1968, dar retrasă la scurt timp din librării. După 1989, Ștefan Baciu revine în

atenția criticii literare, i se tipăresc principalele volume și este inclus în antologii și dicționare literare: *Românii în Știința Occidentală*. Enciclopedie. Vol. 13, Academia de Științe și Arte, Devis, 1992, p. 9-12; *Dicționarul Scriitorilor Români, A-C*, Fundația Culturală Română, 1995, p. 137-140; *Literatura diasporei*. Antologie comentată de Florea Firan și Constantin M. Popa, Editura Poesis, 1996, p. 313-319; *Enciclopedia Exilului Literar Românesc (1945-1989)*, de Florin Manolescu, Editura Compania, 2003, p. 59-64.

Laurențiu Bogdan

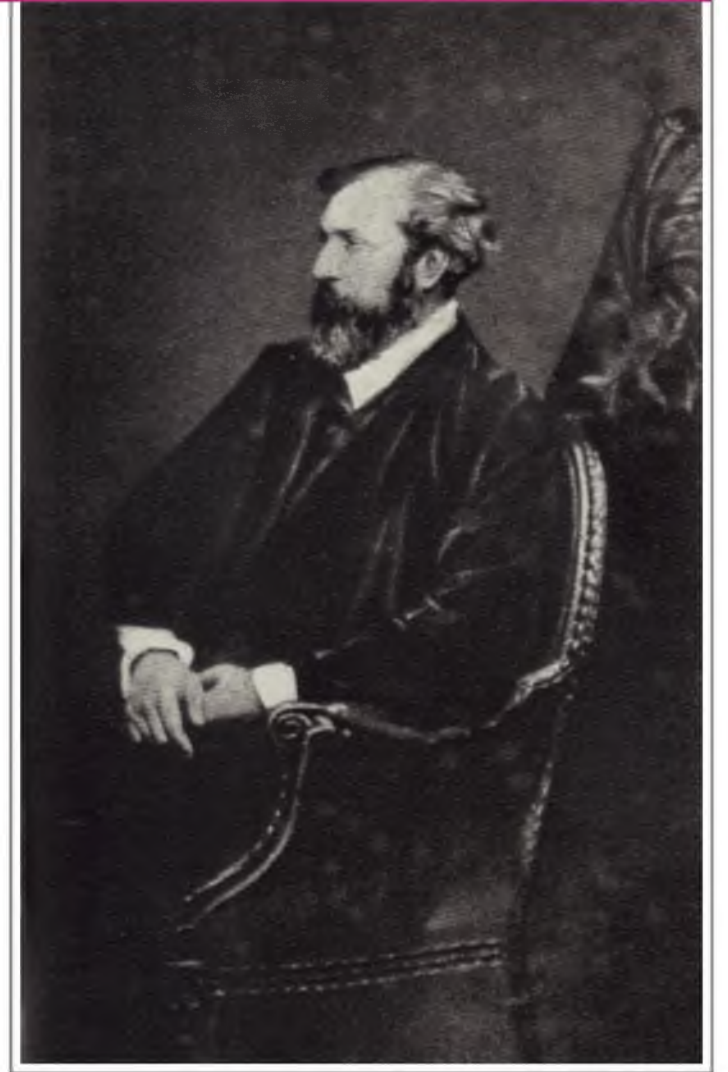
VIZIONARUL JULES VERNE

Istoria operelor lui Jules Verne este direct legată de activitatea editorială a lui Pierre-Jules Hetzel. Autorul și editorul au lucrat mână în mână câteva decenii la crearea *Călătoriilor extraordinare*, o colecție care l-a făcut pe Jules Verne celebru în întreaga lume. Dacă valoarea operelor literare și imaginația debordantă a scriitorului sunt evident cheia acestui succes imens, îndrăzneala, profesionalismul și sfaturile editorului său au fost, de asemenea, decisive și, fără ele, *Călătoriile extraordinare* nu ar fi văzut probabil niciodată lumina zilei. În 1863, Pierre-Jules Hetzel, unul dintre editorii cei mai

pitorească care îi este proprie, istoria universului”. Succesul lui Jules Verne se datorează echilibrului perfect dintre drama romantică care îmbină fantasticul și faptele oamenilor de știință; a fost nașterea unui nou gen literar, cu adevărat fascinant. Marele romancier de science fiction, Arthur C. Clarke, scria în introducerea la volumul *De la Pământ la Lună*: „Nu va putea exista niciodată un alt Jules Verne - s-a născut într-un moment din istorie de neegalat. El a crescut într-un moment în care motorul cu aburi a schimbat lumea și unde descoperirile oamenilor de știință au stârnit mintea oamenilor. El a

și mai ales a vremurilor viitoare; de unde oare această concepție globalizantă a civilizației umane, înaintea vremurilor? Toate operele lui Jules Verne au fost publicate de Hetzel, mai întâi în fascicule, în special în revista sa, *Magasin d'éducation et de récréation*, apoi sub formă de volume și, în cele din urmă, în ediții ilustrate.

Legăturile originale ale cărților se disting prin numeroase motive care simbolizează explorarea și descoperirea. Volumele ediției Hetzel sunt capodopere ale legăturii de carte din secolul al XIX-lea, cu coperte în percalină, împodobite cu ilustrații policrome și marcate cu filete aurite, ele constituind elemente reprezentative pentru legăturile editurii pariziene. Majoritatea sau mai exact toate titlurile romanelor

Pierre-Jules Hetzel

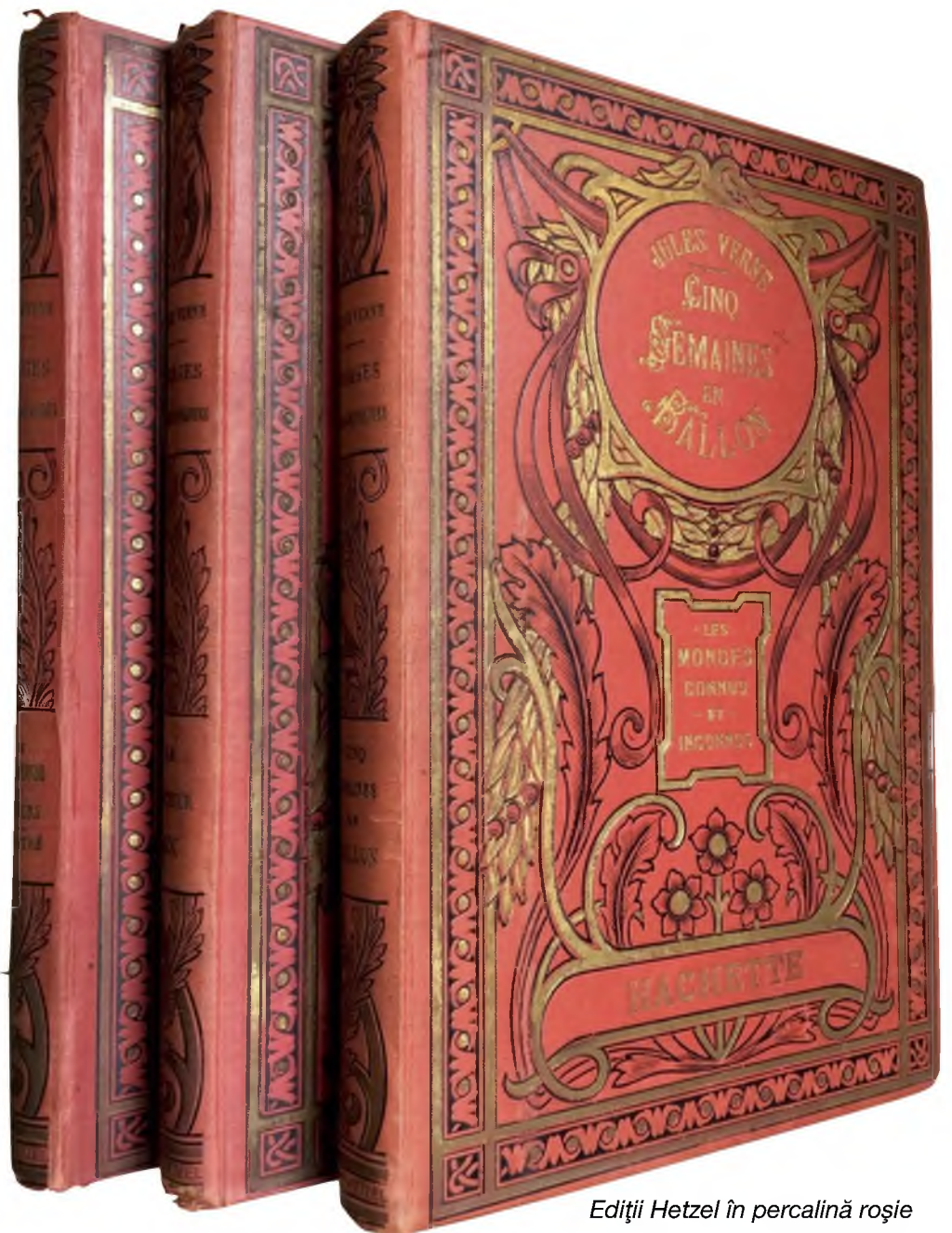
lui Jules Verne au fost publicate în legături „dure”. Acestea sunt legături *demi-chagrin*, caracteristice secolului al XIX-lea, cu cotor în piele, cu mai multe nervuri și cu filete aurite.

Jules Verne

importanți ai timpului, decide să publice *Cinci săptămâni în balon* și romanul este întâmpinat cu entuziasm. Aceasta va fi prima carte dintr-o mare serie de 62 de romane și nuvele pe care autorul și editorul le vor reuni într-o colecție legendară numită „Voyages extraordinaires”. Succesul editorial a fost la nivel mondial și Jules Verne a apărut ca unul dintre cei mai prolifici și imaginativi autori ai timpului său. Colecția, spunea Hetzel, este menită să „rezume toate cunoștințele geografice, geologice, fizice, astronomice acumulate de știința modernă și să refacă, în forma atractivă și

fost primul care a îmbrățișat acest progres și a proclamat că acea cercetare a omului de știință ar putea fi cea mai interesantă aventură. Acesta este motivul pentru care el nu va ieși niciodată din modă.” Cu acest titlu atrăgător, *Călătorii extraordinare*, editorul Pierre-Jules Hetzel a pariat în 1862 pe geniul lui Jules Verne și a început o odisee literară care continuă să fascineze cititorii din întreaga lume. Mult timp convins că locul lui era în teatru, Jules Verne a găsit, după câteva piese nereușite, modalitatea de a explora planeta prin aventuri inspirate de progresul timpului său

Ediții Hetzel în percalină roșie

ȘI EDIȚIILE HETZEL

Legăturile sunt semnate de personalități precum Lenègre, Engel sau Weill. Culorile acestor legături au variat de la un titlu la altul al seriei. Există legături cu roșu, verde, albastru, negru sau maro. În general au existat trei tipuri de legături: ediții broșate, cu coperte în hârtie groasă, de obicei decorată cu o gravură care ilustrează romanul (așa numitele ediții populare); legături „dure”, coperta ornată cu filete imprimate la rece (deci nu aurite), spatele din piele netedă, decorată cu chesoane (ediții curente); legături în carton și pânză, coperta din pânză, uneori policromă. Sunt ediții de lux, publicate de obicei în timpul Crăciunului. Edițiile în format de buzunar ale ciclului *Voyages Extraordinaires* sunt puțin cunoscute, deoarece au fost adesea neglijate de colecționari și, prin urmare, de publicul amator. Ele sunt decorate cu gravuri preluate din publicații in-octavo și cu viniete, adesea nepublicate în versiunile de format mare. Acestea constituie, dacă nu luăm în considerare publicațiile din „Magasin d'Education et de Récréation”, ediții originale ale romanelor lui Jules Verne, tipăriturile in-octavo fiind întotdeauna ulterioare, cu rare excepții.

Pentru ilustrarea operelor lui Jules Verne, Hetzel a recurs la cei mai mari specialiști ai timpului său. În total, nu mai puțin de șaisprezece artiști au fost comisionați să dea viață, în peste 4.000 de ilustrații, lumii fantastice portretizate de Jules Verne în „Călătoriile sale extraordinare”. Edițiile reunesc o mare selecție de gravuri care au contribuit fără îndoială la succesul volumelor Jules Verne. Unele dintre cele mai frumoase ilustrații ale romanului *Autour de la Lune* le datorăm lui Léon Benett (1839-1916), care a fost, alături de George Roux (1850-1929), unul dintre cei mai prolifici ilustratori ai lui Jules Verne. Merită amintiți, de asemenea, Jules-Descartes Férat (1819-1889), care a realizat gravurile din *L'île mystérieuse*, considerate adevărate capodopere, și Henri de Montaut (1825-1890), care a ilustrat *De la Terre à la Lune*. Nu poate fi omis Alphonse de Neuville (1836-1885), care, împreună cu Édouard Riou (1833-1900), a fost primul și unul dintre cei mai faimoși ilustratori ai „călătoriilor extraordinare”. Cărțile de colecție create de Hetzel nu se disting numai prin frumusețea legăturii și a ilustrațiilor reprezentând episoade ale narațiunilor, ci și prin frontispicii și pagini de gardă, elemente decorative de mare valoare.

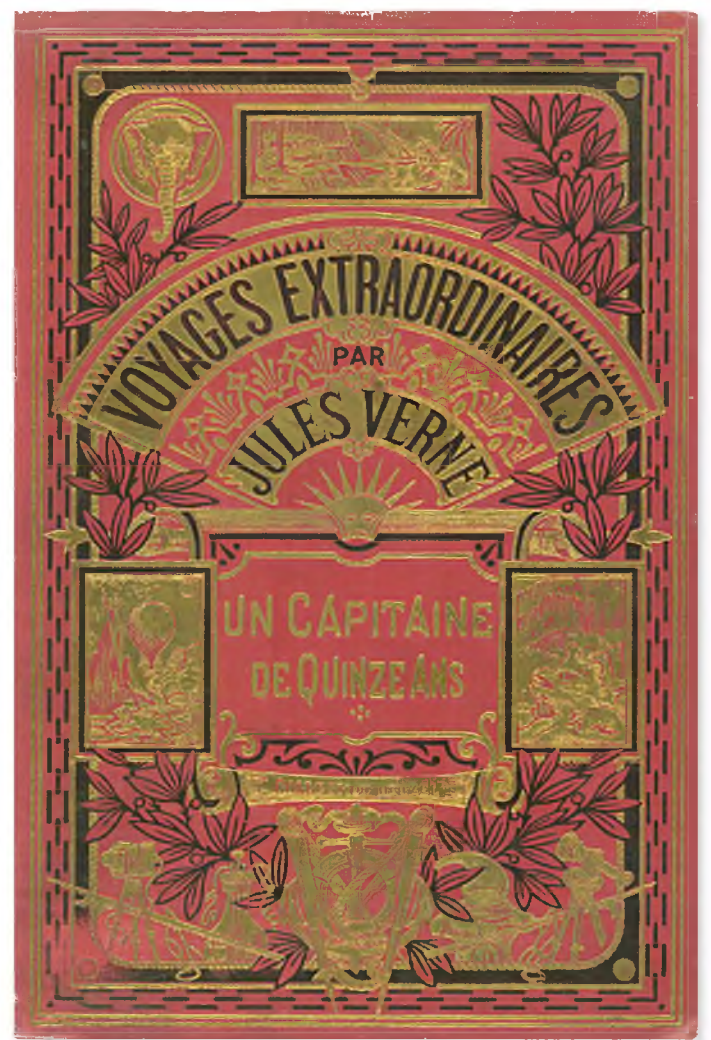
Remarcabil în opera lui Jules Verne rămâne marele mister al intuițiilor sale; o odisee literară care continuă să fascineze cititorii din întreaga lume.

Claudia Nichita

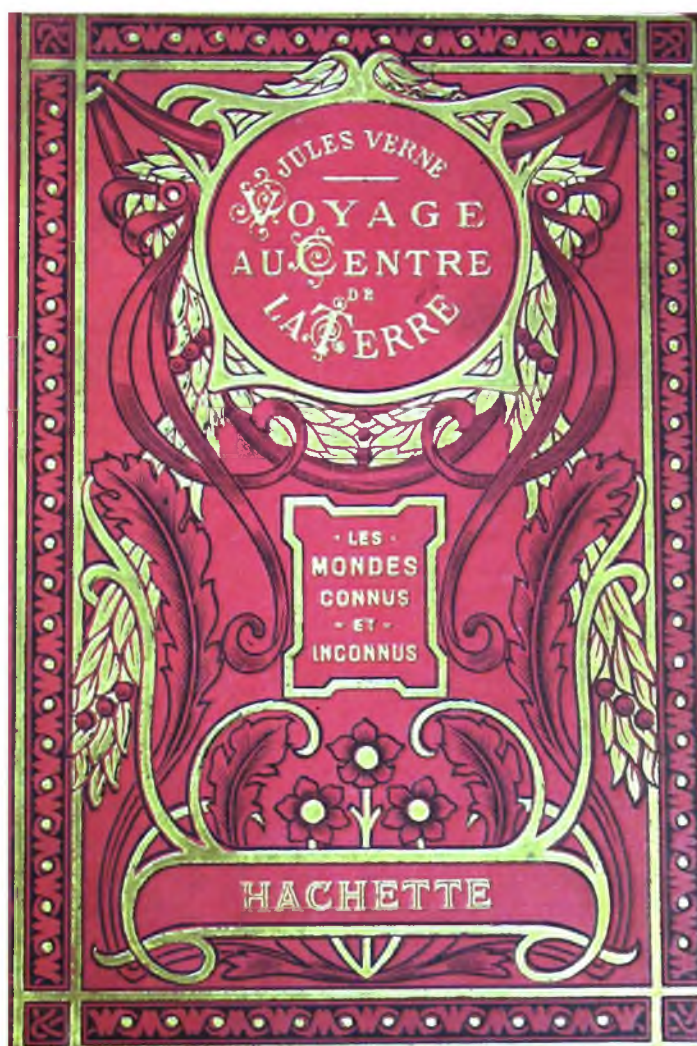
Cinci săptămâni în balon

Doctorul Samuel Ferguson, prietenul său Dick Kennedy și servitorul său Joseph Wilson zboară peste Africa de pe insula Zanzibar până la coasta Senegalului la bordul balonului Victoria. Obiectivul lor este cartografierea teritoriilor traversate și identificarea izvoarelor Nilului. Acesta este primul roman editat de Hetzel, care l-a făcut celebru pe Jules Verne.

Un căpitan de cincisprezece ani

Dick Sand, un tânăr marinar de cincisprezece ani, se vede obligat să ia cârma Pelerinului când căpitanul Hull și restul echipajului mor într-o vânătoare de balene. Dick va trebui să lupte împotriva vânturilor și mareelor și se confruntă cu traficanții de sclavi pentru a conduce pe doamna Weldon, fiul ei Jack, vărul ei Benedict, Hercule și câinele Goofy, până în California.

Călătorie spre centrul Pământului

Decriptarea unei inscripții scrise de un alchimist, islandezul din secolul al XVI-lea Arne Saknussemm, permite profesorului de mineralogie Otto Lidenbrock să descopere traseul care duce spre centrul pământului. Profesorul Lidenbrock, nepotul său Axel și ghidul lor au plecat apoi într-o expediție fascinantă, care îi va conduce, prin craterul unui vulcan dispărut, adânc în interiorul pământului.

Castelul din Carpați

Acțiunea romanului are loc parțial în Transilvania, într-o perioadă în care această regiune era o posesie austro-ungară și de aceea, numele locurilor și al oamenilor sunt germane și maghiare; contele Franz de Télek era prizonier în castelul din Carpați. Castelul era bântuit, iar satul său blestemat. Ca întotdeauna, știința și tehnologia joacă și aici un rol semnificativ.

PREOTUL VASILE RADU - PRIMUL TRADUCĂTOR AL

Preotul Vasile Radu și-a început studiile religioase la Seminarul „Central” din București, completându-le apoi la Facultatea de Teologie, unde a susținut examenul de licență în 1921. Din acest an și până în 1927, el a fost superiorul Bisericii Ortodoxe Române din Paris și, între timp, și-a completat studiile postuniversitare la Institutul Catolic, a urmat cursuri de limbi orientale și și-a susținut lucrarea de doctorat la École des Hautes Études. Revenit în țară, părintele Vasile Radu a ocupat, în 1927-1940, Catedra de Exegeza Vechiului Testament și Limba ebraică la Facultatea de Teologie din Chișinău. Pe lângă

această lucrare. Primul volum a fost publicat la Paris în 1927, cu titlul *Voyage du patriarche Macaire d'Antioche. Étude préliminaire. Valeur des manuscrits et des traductions*. Volumul, care are la bază teza de doctorat a Pr. Vasile Radu, cuprinde o analiză amănunțită a mai multor manuscrise ale *Jurnalului* și o critică a traducerilor întocmite până la acea dată de Francis C. Belfour (în engleză) și de Giorgi A. Murkos (în rusă), precum și a fragmentelor traduse în românește de B. P. Hasdeu, Emilia Cioran și Gh. Popescu-Ciocănel. Este o lucrare bogat adnotată, cu trimiteri la

de Vasile Radu pe baza Ms. Ar. 6016 de la Bibliothèque Nationale de France din Paris, o copie anonimă care se presupune că a fost scrisă la sfârșitul secolului al XVII-lea. O copie a acestui manuscris, pe hârtie fotografică, se păstrează astăzi în colecțiile Secției de Manuscrise – Carte Rară a Bibliotecii Academiei Române, catalogată ca F. Ms. 68, și este legată în trei volume, după cum urmează: vol. 1, f. 1v-64r; vol. 2, f. 86r-200v; vol. 3, f. 262r-311r. Aceasta este chiar copia folosită de Pr. Vasile Radu pentru lucrarea pe care a publicat-o, așa cum o demonstrează însemnările olografe

Antiohiei și fiul său, arhidiaconul Paul, i-au cunoscut pe domnitorii munteni Matei Basarab (1632-1654) și Constantin Șerban (1654-1658) și pe domnitorul moldovean Gheorghe Ștefan (1653-1658). Fiul patriarhului a prezentat principalele evenimente din acea perioadă, precum expediția otomană din 1657, și a lăsat descrieri și informații prețioase cu privire la cultura și obiceiurile românilor și ale altor neamuri din regiunile pe care le-au vizitat. Atenț la tot ce vede sau i se povestește, Paul din Alep notează încă de la începutul călătoriei prin ținuturile creștine asemănările și deosebirile pe care le

numeroasele sale studii publicate în domeniul culturilor creștine răsăritene, el s-a implicat în reorganizarea învățământului teologic și a rămas în istoria Bisericii românești ca traducător al *Bibliei* după vechile versiuni greacă și ebraică.

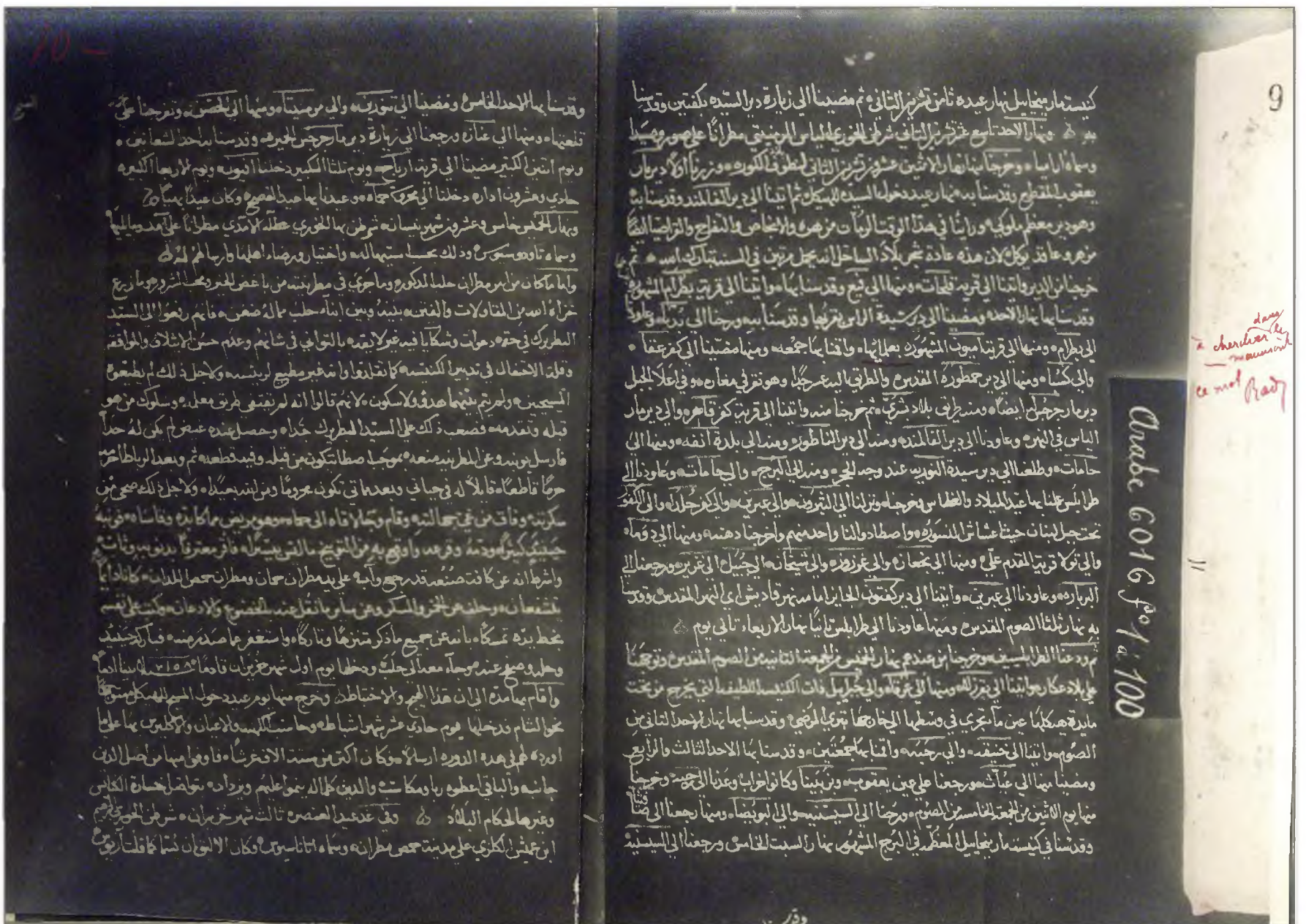
Împreună cu Gala Galaction (Grigorie Pișculescu) și cu Mitropolitul Nicodim, Pr. Vasile Radu a întocmit o nouă traducere a *Bibliei* (*Biblia Sinodală*, București, 1936), cu titlul: *Biblia adică dumnezeiasca Scriptură a Noului și Vechiului Testament*, tradusă după

textul grecesc al *Septuagintei*, confruntat cu cel ebraic. Cunoscător al unui mare număr de limbi: greacă veche, greacă modernă, latină, ebraică, aramaică, arabă, rusă, franceză, germană și engleză, Pr. Vasile Radu a fost primul arabist român cu o operă de mare amploare și primul teolog român care s-a aplecat asupra domeniului literaturii arabe creștine. Înfățișând personaje istorice, evenimente și tradiții din Țările Române de la mijlocul secolului al XVII-lea, *Jurnalul* lui Paul din Alep, tradus pentru prima dată de părintele Vasile Radu din limba arabă în limba franceză în cadrul lucrării sale doctorale, este o sursă deosebit de importantă pentru istoriografia românească. Biblioteca Academiei Române deține toate fasciculele din colecția *Patrologia Orientalis* în care a apărut

operele multor cronicari și istorici români (Dimitrie Cantemir, Mihail Kogălniceanu, N. Iorga ș.a.). Volumul conține, de asemenea, comentarii filologice, incluse în partea finală, în care, între altele, Vasile Radu explică grafia specifică termenilor arabi dialectali din Siria premodernă. În 1930, 1933 și 1949, în aceeași colecție *Patrologia Orientalis*, Pr. Vasile Radu publică *Voyage du Patriarche Macaire d'Antioche (Suite). Texte arabe et traduction française* (Paris, Firmin Didot, astfel: t. XXII, fasc. 1, 1930; t. XXIV, fasc. 4, 1933; t. XXVI, fasc. 5, 1949). Vasile Radu a tradus doar o parte din *Jurnalul* de călătorie al lui Paul din Alep, și anume filele 1-86r, până la trecerea sirienilor din Ucraina către Țara Moscovei. Editarea textului arab al scrierii, traducerea în limba franceză și studiul introductiv au fost întocmite

de pe margini, în litere latine și arabe, uneori însoțite de semnătura sa. În traducerea românească publicată în anul 2020 la Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, *Paul din Alep, Jurnal de călătorie. Siria, Constantinopol, Moldova, Valahia și Țara Cazacilor*, Ioana Feodorov explică modul în care părintele Vasile Radu a lucrat pentru realizarea traducerii sale: „[...] a pregătit spre publicare o treime a ms. Paris, filele 1r-86r, prin colajonare cu ms. Londra din 1765 și cu ms. Sankt-Petersburg din 1699 (notat de el „1700”), considerate cele mai valoroase dintre cele cunoscute. Vasile Radu a împărțit textul, preluând din ms. Paris și ms. Sankt-Petersburg notele marginale, pe care le-a transformat în titluri.” În timpul călătoriilor sale prin Țările Române, Patriarhul Macarie III al

constată: „[...] Din acest oraș Brusa și până la Constantinopol, pe urmă mai departe în Țara Valahiei și a Moldovei și în țările de dincolo nu se săvârșește deloc vecernia așa cum se face în țara noastră, ci dacă este ajunul unui praznic împărătesc o săvârșesc noaptea, înainte de miezonoptică [...]”. Despre sosirea în Moldova, acesta relatează: „[...] Către seară am ajuns la Galați (sic!), care este [numit și] Galați, unde începe stăpânirea Moldovei. Râul Dunărea cel pomenit este foarte mare și adânc și atât de lat încât, în unele locuri, de pe un mal nu poți să-l vezi pe celălalt, nici săgeata nu-l ajunge și nici strigătul nu răzbate de pe un mal pe altul. Între Măcin și Galați ai la nord orașul și cetatea musulmană numită Brăila. [Orașul] a fost în trecut în stăpânirea Valahiei și apoi l-au dat [în stăpânirea] Islamului.

JURNALULUI DE CĂLĂTORIE AL LUI PAUL DE ALEP

Aici este și hotarul stăpânirii pașei din Silistra. Am plecat apoi la Galați, în seara de luni amintită, 17 ianuarie. Îndată ce sosirăm au trimis de l-au vestit pe domn printr-un călăraș sau olăcar. Dregătorii, arhierii și toți locuitorii orașului l-au întâmpinat pe părintele nostru patriarh, ducându-l la o biserică cu hramul Sf. Dimitrie, pe care o zidise din nou marele domnitor Vasile, ca apoi să o dăruiască lui Athanasie Patelaron, patriarhul Constantinopolului, pe care l-am pomenit mai înainte. Când el s-a dus din nou la Constantinopol și a fost ales patriarh, domnitorul s-a mâniat împotriva lui și a dăruit-o călugărilor de la Muntele Athos. Acest Patelaron a plecat la Moscova, îndată după sosirea noastră în Moldova, pentru că domnul era foarte mânios pe el. A stat un an și jumătate, apoi s-a întors în țara Cazacilor și a murit acolo, în a treia zi de Paște. [...] În acest oraș Galați sunt opt biserici, cele mai multe dintre ele de piatră, între care două cu hramul [Adormirea] Maicii Domnului, două cu hramul Sf. Nicolae, două cu hramul Sf. Dimitrie și una cu hramul Sf. Mihail, iar a opta cu hramul [Sf.] Parascheva și Sf. Gheorghe. Cea mai mare dintre ele este una dintre cele închinată Sf. Fecioare, toată îmbrăcată în piatră fățuită, cu trei turle înalte, zvelte, cu cruci mari în vârf, poleite cu aur. Înăuntrul [curții] se află o clopotniță foarte mare. Peste tot sunt ocnițe de apărare. Ea a fost reclădită de un boier creștin, un grec din cetatea Brăilei. Pe urmă miercuri, am plecat din Galați, în mai multe trăsură cu cai pe care ni le-au dat. Au pus lucrurile și pe soții noștri în căruțe trase de boi, [care au mers] înaintea noastră. Părcălabul Galațiului – [cum spun] în graiul valah, adică subași sau guvernator –, cu dregătorii și cu ceilalți fruntași ai orașului, au ieșit să ne petreacă până departe și s-au înapoiat”. Despre casele și portul din Moldova și Valahia, arhidiaconul Paul consemnează: „În aceste țări toate casele, de la Măcin până în Țara Moldovei, apoi în Țara Valahiei, în Țara Cazacilor și până la Moscova, sunt clădite din lemn și din scânduri. Acoperișurile sunt înalte, în două ape, ca să nu stea zăpada pe ele. Înăuntrul caselor sunt scaune puse în cerc și o masă sprijinită pe un picior, în mijloc, precum în casele francilor. Toată zestrea [așezării] e alcătuită din covoare și scoarțe atârinate pe pereți. În fiecare casă este un cuptor care are pe dinafară un soi de horn pătrat, din cahle verzi și roșii – ori din faianță, la cei înstăriți – care stă proptit pe doi stâlpi și are deasupra o grindă de fier, ca să oprească fumul. El se numește pe limba lor cuptor, cu pluralul cuptoare. Iarna găsești casele mai călduroase decât o baie turcească. Cât despre înfățișarea femeilor din Moldova și Valahia, ele au un fel de port ca acela al femeilor franceze: părul [il poartă] împletit, răsucit pe creștet ca un colac și acoperit cu [o năframă] albă, iar la cele înstărite,

Preotul Vasile Radu (1887 - 1940)
1669, Tiflis

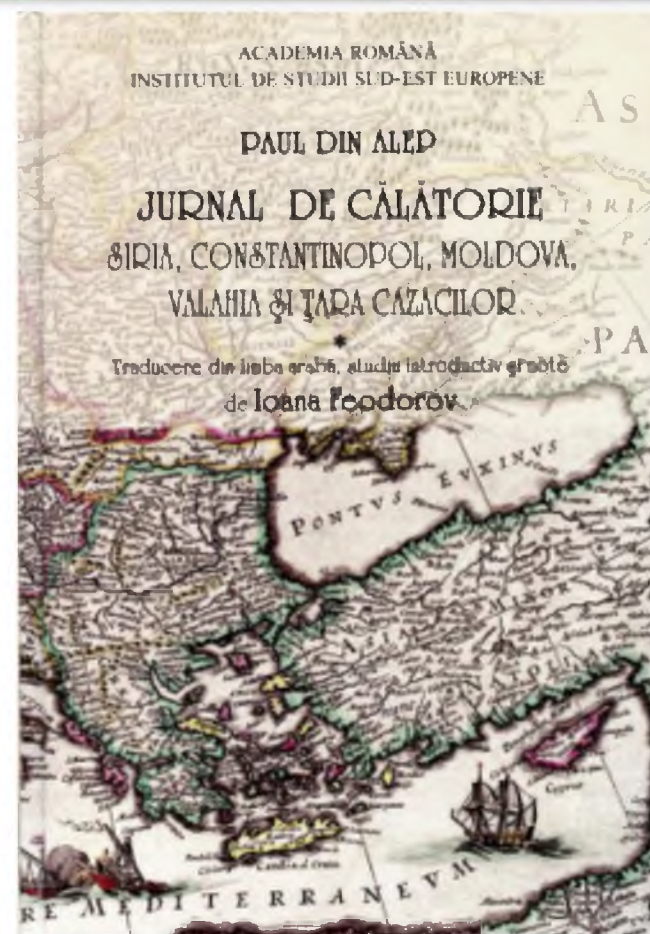
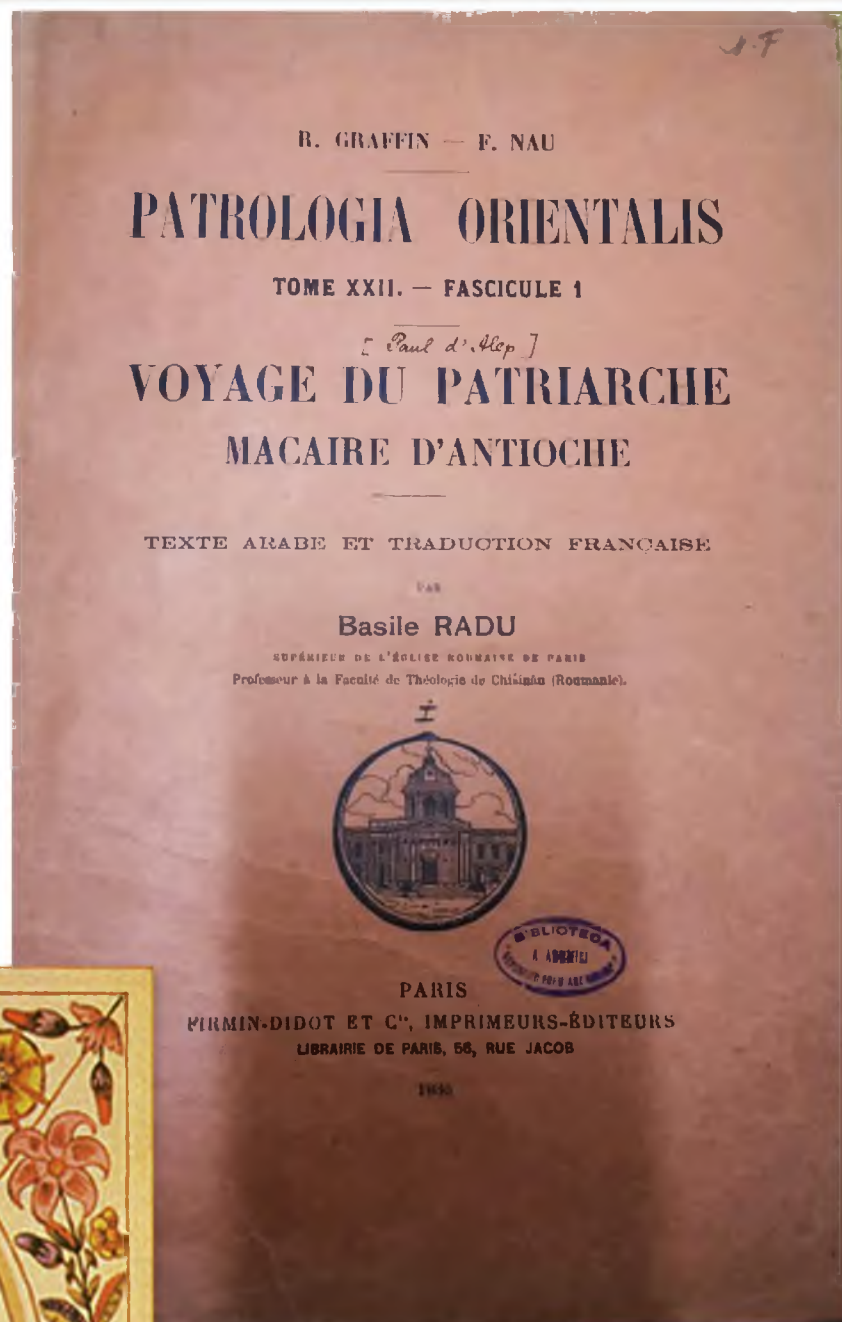
Paul de Alep (n. circa 1627, Alep - d. 30 ianuarie 1669, Tiflis)

cu o dantelă trandafirică acoperită cu o maramă, tot albă. Toate poartă șaluri albastre [ca acelea] de Alep, iar cele avute au șaluri de Brusa, din mătase neagră sau de altă culoare. Fetele lor umblă tot așa, cu părul împletit și răsucit pe creștet, dar nu poartă niciodată coc, astfel ca să se deosebească fata de femeie”. Relevanța cercetării *Jurnalului* călătoriei lui Paul din Alep pentru istoria românilor și valoarea lui ca sursă documentară de prim rang sunt puse în valoare atât în lucrarea Pr. Vasile Radu, cât și în traducerea Ioanei Feodorov. Este de subliniat că unele obiceiuri, tradiții și mentalități pe care le consemnează

Paul din Alep în călătoria efectuată la mijlocul secolului al XVII-lea în spațiul românesc trebuie privite în contextul mai larg al contactelor culturale ale Țărilor Române cu comunitățile creștine din lumea arabă. Totodată, lucrarea are în vedere evidențierea specificului identitar al Țărilor Române, așa cum a fost el immortalizat de arhidiaconul sirian. Preotul Vasile Radu a publicat de-a lungul anilor și o serie de alte lucrări importante, în diferite periodice precum „Biserica Ortodoxă Română”, „Revista istorică

română”, „Revista Fundațiilor Regale” și „Viața Românească”. El a colaborat cu alți scriitori consacrați - de pildă, a întocmit împreună cu Dimitrie I. Cornilescu traducerea lucrării *Dreptul bisericesc oriental* scrisă de Mihaș Nicodem, episcopul Dalmației și unul din cei mai mari canoniști ortodocși din secolul al XIX-lea, traducere publicată la București în 1915.

Drd. Rozvita-Monica Cosac

NUMELE, ARMELE ȘI BLAZOANELE

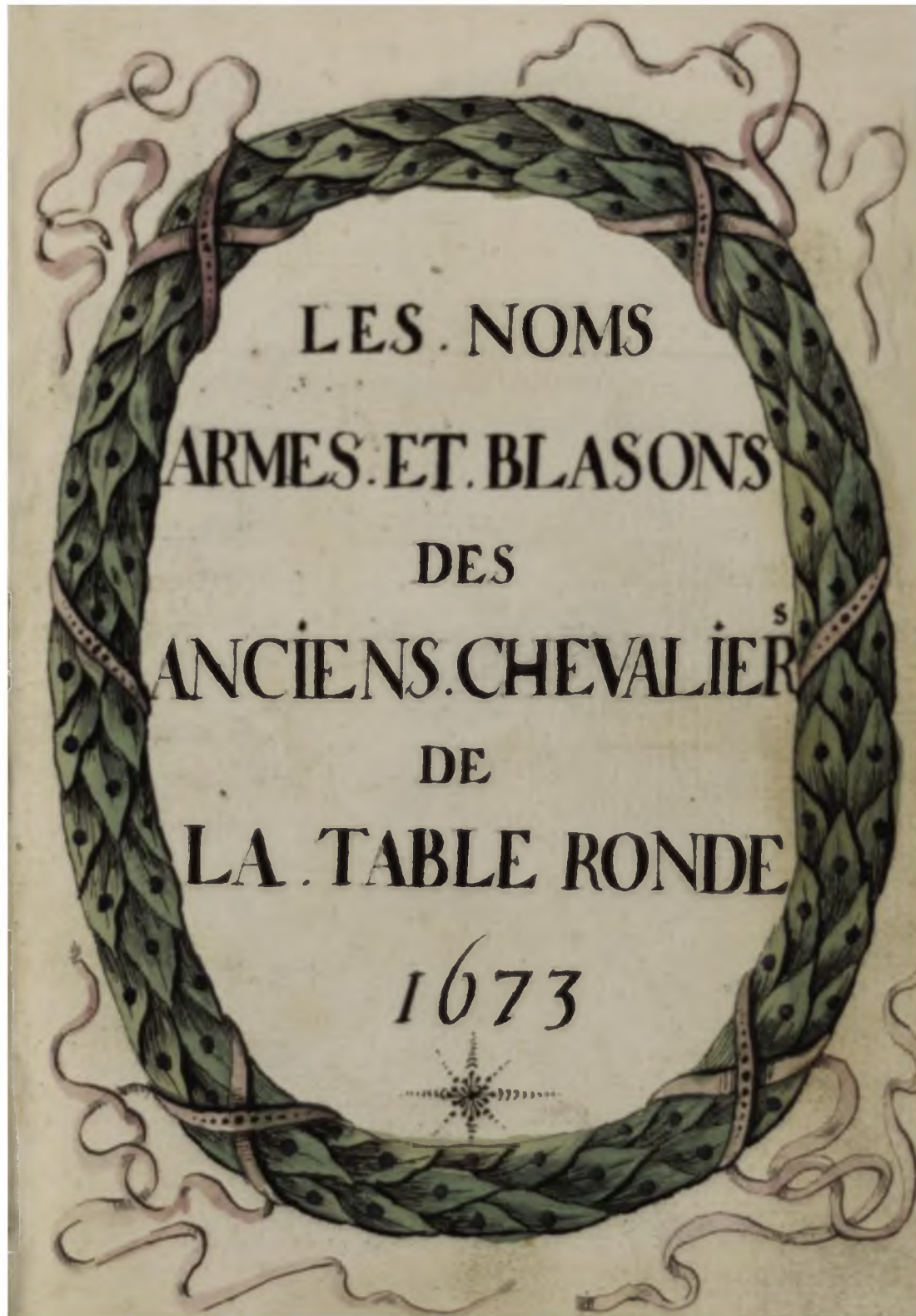
Legenda regelui Arthur și a cavalerilor săi a fost construită și dezvoltată de-a lungul secolelor. Aventura este elementul esențial al acestui mare mit care traversează Evul Mediu: cavalerii pleacă pentru a-și dovedi curajul și, mai ales, cu Căutarea Graalului, își testează credința și virtutea ... Faptele regelui Arthur și ale cavalerilor săi continuă, de-a lungul secolelor, să ne fascineze imaginația, iar Cavalerii Mesei Rotunde ne apar astăzi ca niște căutători de cunoaștere, lansați într-o experiență inițiativă. Dar de unde vin acești cavaleri mitici? Și cum apare istoria mesei rotunde? *Cavalerii mesei rotunde* constituie un ordin legendar în slujba regelui Arthur, care le încredințează misiunea de a porni în căutarea Graalului și să asigure pacea regatului. *Masa rotundă* a legendelor arthuriene este situată în Camelot, la curtea regelui Arthur. A fost ridicat după ce Merlin Vrăjitorul i-a dezvăluit lui Arthur necesitatea de a crea o adunare a celor mai viteji cavaleri pentru a găsi Graalul. „El și-a amintit că și-au moștenit locul numai pentru meritele lor și că, prin urmare, erau toți egali. Deoarece distanța față de rege poate introduce o ierarhie, locul fiecărui cavaler este ales la întâmplare, simbolizând egalitatea și frăția dintre cavaleri. Pe lângă interesul de a-i reuni pe cei mai buni cavaleri ai regatului, această masă a fost destinată să primească Graalul, când ar fi fost găsit. Nu există o singură versiune completă care să spună povestea Cavalerilor mesei rotunde. Deși scrise la secole distanță de autori dintr-o mare varietate de culturi, toate versiunile sunt grupate împreună sub termenul generic „legendă arthuriană” din cauza poziției proeminente ocupate de regele Arthur. Principalii protagoniști se găsesc în mod obișnuit acolo: Arthur, Merlin, Lancelot du Lac, Guenièvre etc. la care se adaugă povestea multor personaje: Givain, Mordred, zâna Morgane, Viviane, Tristan și Iseult etc. Combinația de personaje și situații permite fiecărui autor să își exprime sensibilitatea asupra unui subiect specific. La sfârșitul Evului Mediu, legenda arthuriană a făcut obiectul câtorva cicluri noi, dar mai presus de toate al unei activități intense de copiere și refacere, dovadă fiind numărul mare de manuscrise arthuriene păstrate astăzi. Secolul al XIII-lea este marcat de apariția a

două cicluri importante, *Romanul* lui Tristan - în proză și *Romanul* lui Guiron le Courtois, ambele reprezentate în mai toate manuscrisele arthuriene. Deși legată de o epocă precreștină sau în curs de creștinizare, istoria *Cavalerilor mesei rotunde* a fost revăzută de autori creștini, precum Chrétien de Troyes, care au introdus elemente și simboluri creștine necunoscute, chiar în cele mai vechi versiuni.

mai mult de 150 de personaje arthuriene cu stemele lor și, uneori, o biografie mai mult sau mai puțin detaliată. Un armorial este, literalmente, o „carte de arme”, adică prezintă stema cavalerilor unei familii, a unei regiuni, a unei țări sau, pur și simplu, a celor care au participat la un anumit eveniment. Opus unui astfel de armorial „ocazional”, așa cum se spune, se află armorialul „general”, care enumeră blazoanele întregii nobilimi

manuscrise franceze de la Biblioteca Academiei, majoritatea lucrări din secolul al XIX-lea, se păstrează un tip specific de manuscris medieval, aparținând secolului al XVII-lea, *Les noms, armes et blasons des anciens chevaliers de la Table Ronde* (Ms. francez 203). Blazoanele sunt pictate cu îngrijire și într-o deplină armonie a culorilor pentru un număr de 177 de însemne heraldice. Departe de a fi doar rodul fanteziei autorului, blazoanele atribuite Cavalerilor Mesei Rotunde spun câte ceva despre universul epocilor în care aceste opere au fost create, despre legătura existentă între un personaj și armoriile de pe scut. Dacă pentru perioada medievală astfel de armoriale, consacrate regelui Arthur și cavalerilor săi sunt o prezență obișnuită, pentru perioada secolului al XVII-lea ele constituie mai mult o excepție. Splendid ilustrat, manuscrisul nu oferă, din păcate, date despre autor, sursele folosite și scopul pentru care a fost întocmit. Totuși, studierea lui permite identificarea unor particularități, în raport cu alte armoriale ale Mesei Rotunde din perioada medievală, precum și unele modificări apărute în blazoanele unor personaje celebre ale ciclului arthurian. Manuscrisul datează din anul 1673, are 183 de file și a făcut parte din colecția lui Nicolas Yémenez, bibliofil francez din veacul al XIX-lea. Pe versoul copertei anterioare se află ex-librisul unui anticar lionez, Nobirulus. El reprezintă o monedă antică, cu inscripția latină: Lugd[unum]/Nobirulus/Bibliopola/ 1887 (anticarul lionez Louis Brun). Sub acest însemn de proprietate se mai păstrează un ex-libris etichetă, cu următorul text: „D. G. D. Loinville”, urmat de semnătura gravorului „Michel fecit”. Louis Brun a notat, pe foaia liminară, și o sumară descriere, în limba franceză, a manuscrisului: „Manuscrit orné d'un titre encadré et de 177 grands blasons coloriés, le tout fait à la main. L'ordre de la Toison d'Or est un ordre de la Grande Bretagne”. În operele franceze de la sfârșitul secolului al XII-lea și începutul secolului al XIII-lea, mai ales în romanele lui Chrétien de Troyes și în romanele anonime care au vehiculat această temă, autorii blazoanelor aveau deja la dispoziție cincisprezece armoriale și s-au străduit, în interiorul fiecărei opere, să atribuie fiecărui personaj armele corespunzătoare. Unele personaje, precum Lancelot, Givain, d'Yvain și Perceval prezintă chiar o oarecare stabilitate de la o operă la alta. Astfel, încetul cu încetul, s-a pus în operă un sistem heraldic arthurian, în același timp reflexie și model al sistemului heraldic real. Artă cu specificități proprii de exprimare, miniatura franceză a cunoscut evoluția de la imitație și model la asimilarea creatoare a influențelor, ajungând la un stil somptuos, plin de culoare.

Gabriela Dumitrescu

Succesul literaturii arthuriene de la sfârșitul Evului Mediu nu s-a limitat la copierea sau adaptarea romanelor din secolele XII și XIII, ci s-a exprimat și în influența acestei literaturi asupra practicilor principilor, în special în privința practicării turnirurilor și a utilizării armelor în stabilirea unui sistem heraldic arthurian. Interesul trezit de legenda arthuriană explică difuzarea și stabilizarea treptată, între mijlocul secolului al XIV-lea și sfârșitul secolului al XV-lea, a heraldicii arthuriene. Începând din anii 1440-1450 înfloresc *Armorialele Cavalerilor Mesei Rotunde*, colecții care prezintă în majoritatea cazurilor

occidentale și armamentul „universal”, care include și figuri pre-heraldice, precum eroii biblici. Armoriile arthuriene sunt, în această ordine de idei, repertorii care oferă lista tuturor Cavalerilor Mesei Rotunde. Acesta este, ca să spunem așa, punctul zero al unei narațiuni-cadru, care își propune să prezinte armorialul ca un instantaneu al unui moment precis din istoria arthuriană. În acest fel, informațiile variate și eterogene referitoare la biografiile, scuturile și numele a mai mult de o sută cincizeci de cavaleri sunt inserate în ficțiunea arthuriană în loc să fie prezentate pur și simplu ca un fel de fișier care grupează membrii mesei rotunde. În fondul de

CAVALERILOR MESEI ROTUNDE

Prima traducere în limba engleză a povestirilor lui Ion Creangă

În perioada interbelică, a existat un efort constant de a face cunoscute cultura și literatura română prin traduceri publicate în Marea Britanie. Sprijinind cu pasiune literatura și cultura română, principal patron în sprijinirea promovării literaturii și culturii române în străinătate, Regina Maria a fost un mediator cultural, facilitând transmiterea valorilor culturale românești mai ales în țara sa natală. O altă personalitate marcantă printre promotorii literaturii și culturii române la începutul secolului al XX-lea o regăsim în persoana lui Marcu Beza, consul general al României la Londra și conferențiar de limba română la "King's College" din Londra (1910-1930). Prezența lui la Londra a reprezentat un element catalizator în acest sens; acesta a ținut discursuri despre cultura și literatura română, a publicat el însuși opere literare, lucrări și traduceri și a semnat prefețe. Dorința mediatorilor culturali din perioada interbelică de a spori vizibilitatea României, precum și faptul că traducătorii, puțini la număr, erau de obicei străini, justifică puternica orientare către difuzarea culturii române. Traducerile din literatura română apar la edituri din străinătate, fiind traduse în special

povestiri care pun în evidență originalitatea scriitorilor români. Între strategiile traducătorilor predomină adaptarea, „ajustarea” textelor-sursă la valorile din cultura britanică, astfel încât receptarea să poată avea loc cu cât mai puține eforturi din partea receptorilor care aparțineau unei culturi „majore”. Traducătorii (puțini la număr) ai operelor literare românești practicau strategii de „ajustare” la cultura britanică, orientându-și textele către valorile culturii de origine.

Prima traducere a *Amintirilor din copilărie* de Ion Creangă, semnată de către Lucy Byng și publicată în 1930 sub titlul *Recollections*, este prefațată, nu întâmplător, de scriitorul și diplomatul Marcu Beza. Traducerea a avut, ca și celelalte traduceri publicate în epocă, un important rol strategic, monarhia și diplomația românească urmărind în acea perioadă întărirea unor alianțe politice pe baza unei mai bune comunicări interculturale.

Adoptând o poziție asimilatoare, Lucy Byng alege să nu atragă atenția asupra diferențelor culturale, traducând fără prea multe explicații. Astfel, se înțelege de ce, lipsa notelor de subsol pentru termenii culturali românești sau înlocuirea termenilor culturali specifici cu termeni generali (buhai – *drums*;

satul Humulești – orașul Humulești; plugușorul – *Christmas Carols* – colinde de Crăciun). Limbajul lui Creangă, un limbaj savuros, abundând în regionalisme și arhaisme, expresii populare, proverbe și zicători, un limbaj adânc

în rădăcinat în contextul socio-cultural al scriiturii, este de cele mai multe ori transpus în limba engleză standard, pierzându-se astfel farmecul textului original. Spre exemplu, expresia să *ne ducem cu plugul* este transpusă prin *went from house to house with our barrow and sang carols*, reducând astfel vechiul obicei românesc la tradiția europeană a colindelor. De asemenea, instrumentul muzical tradițional *buhai* (tradus literal prin „ox”), „format dintr-o putinică cu fundul de piele, prin care trece un smoc de păr de cal care se trage cu degetele umezite, producând astfel un sunet asemănător cu mugetul unui taur”, folosit pentru *plugușor*, este tradus în aceeași manieră asimilatoare, prin *drums*. Una dintre cele mai mari provocări în traducerea *Amintirilor lui*

Creangă constă în tratarea expresiilor idiomatice, a regionalismelor și a arhaismelor. În afară de unele transpuneri reușite de tipul *plângea ca o mireasă*, redată prin *wept like a bride*, expresii precum *a mâncat papara* sunt redată pur denotativ prin *beat Esmeralda severely*, fără a păstra stilul textului original. Puternica orientare către cultura țintă proferată de traducătoarea Lucy Byng poate fi interpretată prin dorința de a corespunde orizontului de așteptare a cititorilor străini sau prin încercarea de a răspunde așteptărilor publicului, o strategie extrem de importantă în încercarea de a-l înțelege pe „celălalt”. Putem concluziona că, în perioada interbelică, relațiile culturale dintre România și Marea Britanie au avut un caracter foarte special, fiind în mod natural adaptate cerințelor impuse de situația în care se afla România la vremea respectivă – un stat dornic să își îndeplinească obiectivele naționale, căci nu putem vorbi de existența unei politici coerente de traducere și promovare a literaturii române.

Dr Lorena Popescu

TEZAU - Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorena Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X